

In memoriam

Krista Aru

1. VIII 1958 – 25. II 2025

2025. aasta veebruaris lahkus ajakirjandusajaloolane, kirjandusteadlane ja museoloog Krista Aru.

Eesti Rahva Muuseumi uue hoone käimalükkamise eestvedaja Krista Aru oli ERMi direktor aastatel 2006–2012. Ta asus muuseumi tööle paar päeva enne ERMi uue hoone arhitektuurivõitluse tulemuste väljakuulutamist. Tema tulekuga sai alguse uus ajastu, mis oli täis ootust, ent samas ka ebamäärasust muuseumi tuleviku suhtes kuni 2012. aastani, mil Eesti valitsus tegi otsuse alustada ERMi uue hoone ehitusega.

Krista Aru väsimatu energia ja järjekindlus suutsid liikuma tõmmata ka kõige skeptilisemad inimesed ja organisatsioonid ning hoida ERMi kollektiivi kuus aastat kestnud otsuse ootamise ajal positiivsel joonel. Muuseum oli pidevas arendamises, ettevalmistamises, kasvamises, isegi siis kui liikumine uude hoonesse oli veel väga abstraktne. Ka pärast Euroopa Liidu komisjonilt saadud eitavat vastust ERMi uue hoone kui turismiobjekti rahastustaotlusele liiguti ikka ühest projekti etapist teise, üle takistuste, aina planeerides, katsetades ja pannes paika hoone, teenuste ja näituste kontseptsioone ning inspireerides ja julgustades kolleege suurtele tegudele.

Direktorina seisis ta selle eest, et ERM oleks ühiskondlikuks jõuks, mis hoiab inimlikke väärtusi. Ta pidas oluliseks, et Raadi saaks inimestele tuttavaks. Lugematud talgud kevadel ja sügisel, kontserdid ja uue hoonega seotud sündmused, alates tühermaal uue hoone piire märgistanud tuleskulptuuridest – ikka selleks, et harjutada inimesi Raadile tulema. Direktorina oli tema viimaseks eestveetud sündmuseks pööripäevarongkäik, kui Roosi tänava (jalakäijate otsetee Tartu südalinnast ERMi) 1909 meetrit tähistati sadade inimeste poolt küünaldega ning rahvas liikus seda mööda sügisõhtul muuseumi uue hoone asukohta.

Krista Aru vaatas tulevikku, mõtles suurelt ja viis oma mõtled ka ellu. ERMis oli ta suuremahuliste kultuuripärandi digiteerimise projektide eestvedaja, sest nägi selles tagatist rahvusliku kultuurimälu edasikestmiseks ja arenguks digiajastul. Alguse said ERMi näitused virtuaalmaailmas, ERMi siseveeb, ajaveeb, muuseumi digistrateegia. Ilumumist alustas ERMi ajaleht Värat, mis jõudis Päevalehe, Maalehe ja Postimehe vahel sadade tuhandete lugejateni. ERMiga ühendati postimuuseum, tekstiilikunstnik professor Anu Raud kinkis oma rahvakultuuri kogud ja Heimtali muuseumi ERMile. Loodi ERMi omakultuuride osakond, mille ülesanne oli toetada museoloogilise ekspertiisiga maakonnamuuseumi. Kõik selleks, et suurendada ERMi ühiskondlikku tähendust ja rolli.

Krista Aru oli juhina avatud, nõudlik, kaasamõtlev, mõistev, missioonitundeline, soe ja tohutult töökas. Ta oli inimeste inimene, kes saabus ERMi hommikul esimesena ja lahkus töölt päeva lõpus viimaste seas. Tema pühendumine ja eesmärgikindlus olid nakkavad. Direktorina ühendas ta rahvuskultuuri huvid ja nende hääleks olemise, tõstes ka muuseumi rahvusvahelist tuntust. Tema eestvedamisel sai alguse koostöö maanteeametiga, kui ERMi 100. aastapäeval, 2009. aastal alustati omaaegsete kihelkonnapiiride märgistamist.

Krista Aru oli pärit Pagarilt Ida-Virumaal. Ta töötas pärast ajakirjanduse eriala lõpetamist 1981. aastal kümme aastat Tartu Ülikoolis ajakirjanduskateedri õppejõuna. Temast sai Juhan Peegli mõttekaaslane ja parem käsi ajakirjandusajaloo kui kultuurimälu kandja uurimisel ja kultuuriajakirjanduse õpetamisel. Tema doktoritöö valmis Jaan Tõnissonist, jätkates Juhan Peegli tööd jäädvustamiseks Eesti ajakirjandusloo suurkujude tähendust. Krista jaoks oli ajakirjanduse ajalugu lahutamatu Eesti kultuuri ning riigi ajaloost ja tulevikust. Tema teadlasetee kõige olulisem saavutus on põhjalik monograafia „Jaan Tõnisson – rahvajuht ja riigivanem“ (2019).

Aastatel 1993–1995 oli ta Q Raadio peatoimetaja, lisaks ERMile juhtis ta veel kahte olulist mäluasutust: Eesti Kirjandus-

muuseumi (1995–2005) ja Tartu Ülikooli raamatukogu (2019–2024). Krista Aru oli aktiivne ühiskondliku väärtusruumi kujundaja, osaledes Eesti kultuuri- ja teaduspoliitika väljatöötamises: ta oli SA Eesti Teadusagentuur juhatuse liige (2012–2015) ja XIII Riigikogu liige (2015–2019). Ta oli seotud paljude Eesti kultuuri-, meedia- ja mäluasutuste ning programmide tegevuse planeerimisega kümnetes nõukogudes. Tema algatusel sündis Jaan Tõnissoni Selts ja tema viimaseks teoks oli TÜ raamatukogu direktorina Eesti raamatu aasta programmi käima-lükkamine.

Krista Aru mitmekülgne tegevus on pärjanud teda riiklike, Tartu linna ning teaduse, muuseumide ja ühiskonna valdkonna auhindadega: Valgetähe III klassi teenetemärk (2000), Eesti Kultuurkapitali kirjanduse aastapremia (2004), Tartu Kultuurikandja (2011, 2016), aasta kodanik (2012), Tartumaa Kuldnä Tammeoks (2013), Eesti Teaduste Akadeemia sõber (2018), Jaan Krossi kirjandusauhind (2021), Tartu Ettevõtlike Daamide Assotsiatsiooni tiitel – aastate daam (2022), Eesti Teaduste Akadeemia medal (2022), Tartu Ülikooli aumärk (2023), Rahvusmõtte auhind (2024), Tartu aukodanik (2025), 2023. aastal lisati tema jalajäljed Tartu Teerajajate alleele.

Igal kevadel õitseb Raadi õunaaias tema istutatud õunapuu „Krista“ ning ERM oma suursuguses hoones jääb teda alati mäletama.